

PRAEFATIO

This book is intended for use after finishing the wonderful *Lingua Latina: Familia Romana*. The goal is to provide a marginal note or picture for every word that isn't in *FR*. Even if a word is glossed in one chapter, it will be glossed again at least once in each subsequent chapter it is found in. The back of the book also contains a lexicon including every marginal note.

Exodus (and the Vulgate as a whole) has the advantage of being relatively simple Latin, and the broad outline of the story is familiar to many, but it's still got a number of delightful oddities unknown to most (e.g, the inn scene in Cap. IV).

The main text is the Book of Exodus as pulled from www.latinlibrary.com, run through the Macronizer (<http://alatius.com/macronizer/>), and proofread by me.

This book is currently under construction (I'll publish a hard copy upon completion), so please let me know if you've found it useful or if encounter any issues. I especially would appreciate feedback on any marginal notes you find unhelpful or in need of correction:

email: keegan@twinoaks.org

twitter: @shcromlet

Capitulum Primum

germināre: emittere germina
(ea quae ex herbis veniunt:
semen, fructus, cēt.)
quasi germinantēs: non vero
germinantēs (quia hominēs
non germinant) sed vidērī
aliquō modō germināre
multiplicāre: multum facere;
augēre
rōborāre: virēs dāre

sapienter (adv) < sapiēns
opprimere: efficere ut aliquis
surgere nōn possit
ingruere: cum vi accedere

[In Aegyptō] filiī Isrāēl crēvērunt, et quasi germinantēs multiplicatī sunt: ac rōboratī nimis, implēvērunt terram.

Surrēxit intereā rēx novus super Aēgyptum, quī ignorābat Ioseph. Et ait ad populum suum: “Ecce, populus filiōrum Isrāēl multus, et fortior nōbīs est. Venīte, sapienter opprimāmus eum, nē forte multiplicētur: et sī ingruerit contrā nōs bellum, addātur inimicīs nostrīs, expugnātisque nōbīs ēgrediātur dē terrā.”

tabernaculum, -ī (n)

later, lateris (m)

Præposuit itaque eīs magistrōs operum, ut affligerent eōs oneribus: ædificaveruntquē urbēs tabernaculōrum Pharaōnī, Phithom et Ramessēs. Quantōque opprimēbant eōs, tantō magis multiplicabantur, et crēscēbant: ḍe-
rantque filiōs Isrāēl Ægyptī, et afflīgēbant il-
lūdentēs eīs, atque ad amāritūdinem perdūcē-
bant vītam eōrum operibus dūris lutī et late-
ris, omnīque famulātū, quō in terræ operibus
premēbantur. Dīxit autem rēx Ægyptī obste-
trīcibus Hebræōrum, quārum ūna vocābātur
Sephora, altera Phua, præcipiēns eīs: “Quan-
dō obstetrīcābitis Hebræās, et partus tempus
advēnerit: sī masculus fuerit, interficite eum:
sī fēmina, reservātē.”

Timuērunt autem obstetrīcēs Deum, et nōn
fēcērunt iuxtā præceptum rēgis Ægyptī, sed
cōservābant marēs. Quibus ad sē accersi-
tis, rēx ait: “Quidnam est hoc quod facere
voluistis, ut puerōs servārētis?”

Quæ respondērunt: “Nōn sunt Hebreæ sī-
cut Ægyptiæ mulierēs: ipsæ enim obstetrīcan-
dī habent scientiam, et priusquam veniāmus
ad eās, pariunt.”

Bene ergō fēcit Deus obstetrīcibus: et crē-
vit populus, cōfortatusque est nimis. Et quia
timuērunt obstetrīcēs Deum, ædificāvit eīs do-
mōs. Præcēpit ergō Pharaō omnī populō suo,
dīcēns: “Quidquid masculinī sexūs nātum fue-

**praeposuit eīs magistrōs
operum:** dedit magistrīs
potestatem super opera
filiōrum Isrāēl
onus, oneris (n): res quam
difficile est portare vel agere.
e.g: saccus lapidibus plenus,
labor difficilis

illūdere: deridēre

amāritūdo, -inis (f)
< amārus/a/un ↔ dulcis, -e
per-dūcere: trahere
lutum, -ī (n): terra humida
famulātūs, -ūs (m):
servitus; conditiō servōrum
obstetrix, -īcis (f): femina
quae iuvat feminam gravidam
parere

præcipere: imperāre

partus, -ūs (m): actus
pariendi

reservāre: servāre, conservāre

præceptum, -ī: quod
præcipitur
nōn fēcērunt iuxtā
præceptum regis: non
parent præceptō rēgis
cōservāre: servāre
mas, maris (m): homo (vel
animal) masculinus

scientia, -ae (f): id quod
scītur

cōfortāre: fortem facere,
consolāri

rit, in flūmen prōiicite: quidquid fēminīnī, reservatē.”

Capitulum Secundum

Ēgressus est post hæc vir dē domō Levī: et accēpit uxōrem stirpis suæ. Quæ concēpit, et peperit filium : et vidēns eum ēlegantem, abscondit tribus mēnsibus.

fiscella, -ae (f)

scirpus, -ī (m)

Cumque iam cēlāre nōn posset, sūmpsit fiscellam scirpeam, et līnīvit eam bitūmine ac pice: posuitque intus īfantulum, et exposuit eum in cārectō rīpae flūminis, stante procul sōrōre eius, et cōsiderante ēventum reī. Ecce

stirps, stirpis (m/f): truncus arboris; sed hīc significat familiam (fortasse, e.g., filia sororis patris)

concipere: femina quae concipit efficit ut infans in sē incipit crescere

ēlegāns = pulcher

scirpeus/a/um: ex scirpī factus

līnere: ponere rem aliquam mollem in alterā premendō ac tergendō

bitūmen, -inis (n): māteria mollis atque ātra ex parte arboris inventa quae pōnitur in rēbus nē aqua īfluere possit

pīx, pīcis (f): māteria mollis atque ātra ex parte arboris facta bitūmīni similis

cārex, cāricis (f): herba

acuta et durissima

cārectum, -ī (n): locus caricibus plenus

rīpa, -ae (f): terra tangēns flumen

cōsiderāns ēventum reī: exspectans ut videat quid futurum sit

crepido, -inis (f): ripa
fluminis lapidibus strata
alveus, -ī (m): fossa, per
quam fluvius fluit
gradī: gradum facere,
ambulare
papyrio, -ōnis (m): locus
multis cum papyris

filia, -ae = ancilla
miserta (+ gen.): tristis
propter aliquem miserum

nūtrīre: dāre lac
īnfantulus/a/um: parvus
īnfans

suscipere: sumere, capere;
subtus accipere aut prehendere

adultus/a/um: iam
vir/femina, non puer/puella
adoptāre: qui aliquem
adoptat efficit ut filia vel filius
suus fiat

percutere: pulsare, afficere,
et quasi vulnerare dolore

sabulum, -ī (n)

abscondere: rem aliquam
aliquo in loco ponere, ut
celetur

rixāre: certare

autem dēscendēbat filia Pharaōnis ut lavārētur in flūmine. Et puellæ eius gradiēbantur per crepīdinem alveī. Quæ cum vīdisset fīscellam in papȳriōne, mīsit ūnam ē famulābus suīs: et allātam aperiēns, cernēnsque in eā parvulum vāgientem, miserta eius, ait: “Dē īfantibus Hebræōrum est hīc.”

Cui soror puerī: “Vīs,” inquit, “ut vādam, et vōcem tibi mulierem hebræam, quæ nūtrīre possit īfantulum?”

Respondit: “Vāde.”

Perrēxit puella et vocāvit mātrem suam. Ad quam locūta filia Pharaōnis: “Accipe,” ait, “puerum istum, et nūtrī mihi: ego dabō tibi mercēdem tuam.”

Suscēpit mulier, et nūtrīvit puerum: adul-tumque trādidit filiæ Pharaōnis. Quem illa adoptāvit in locum filiī, vocāvitque nōmen eius Moysēs, dīcēns: “Quia dē aquā tulī eum.”

In diēbus illīs postquam crēverat Moysēs, ēgressus est ad frātrēs suōs: vīditque afflīctiō-nem eōrum, et virum ægyptium percutientem quemdam dē Hebræis frātribus suīs. Cum-que circumspexisset hūc atque illūc, et nūl-lum adesse vīdisset, percutsum Ægyptium abscondit sabulō. Et ēgressus diē alterō cō-spexit duōs Hebræos rixantēs: dīxitque eiī qui faciēbat iniūriam: “Quārē percutis proximum

tuum?”

prīnceps, prīcipis (m):
rex; dux

Qui respondit: “Quis tē cōnstituit prīcipe[m] et iūdicem super nōs? num occīdere mē tū vīs, sīcūt heri occīdistī Ægyptium?”

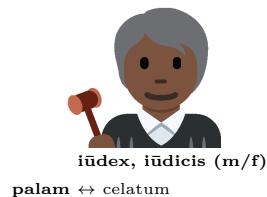
Timuit Moysēs, et ait: “Quōmodo palam factum est verbum istud?”

Audīvitque Pharaō sermōnem hunc, et quārēbat occīdere Moysēn: qui fugiēns dē cōspectū eius, morātus est in terrā Madiān, et sēdit iuxtā puteum. Erant autem sacerdōtī Madian septem filiæ, quae vēnērunt ad hau- riendam aquam: et implētīs canālibus adaquāre cupiēbant gregēs patris suī. Supervēnēre pāstōrēs, et ēiēcērunt eās: surrēxitque Moy- sēs, et dēfēnsīs puellīs, adaquāvit ovēs eārum. Quae cum revertissent ad Raguel patrem suum, dīxit ad eās: “Cūr vēlōcius vēnistis solitō?”

Respondērunt: “Vir ægyptius līberāvit nōs dē manū pāstōrum: īnsuper et hausit aquam nōbīscum, pōtumque dedit ovibus.”

At ille: “Ubi est?” inquit: “quārē dī- mīsistis hominem? vocātē eum ut comedat pānem.”

Iūrāvit ergō Moysēs quod habitāret cum eō. Accēpitque Sephoram filiam eius uxōrem: quae peperit eī filium, quem vocāvit Gersam, dīcēns: “Advena fuī in terrā aliēnā.”

puteus, -ī (m)

haurīre: sumere ex loco ubi aqua est

adaquāre: aquam dāre

supervēnīre: subitō adesce[n]dēti

supervēnēre =

supervēnērunt

vēlox, -ōcis: celer

īnsuper: praeterea

pōtus, -ūs (m) = pōtiō

comedere: totum ēsse; ēsse

advena, -ae (m) qui nōn est cīvis, qui ab aliō locō venit

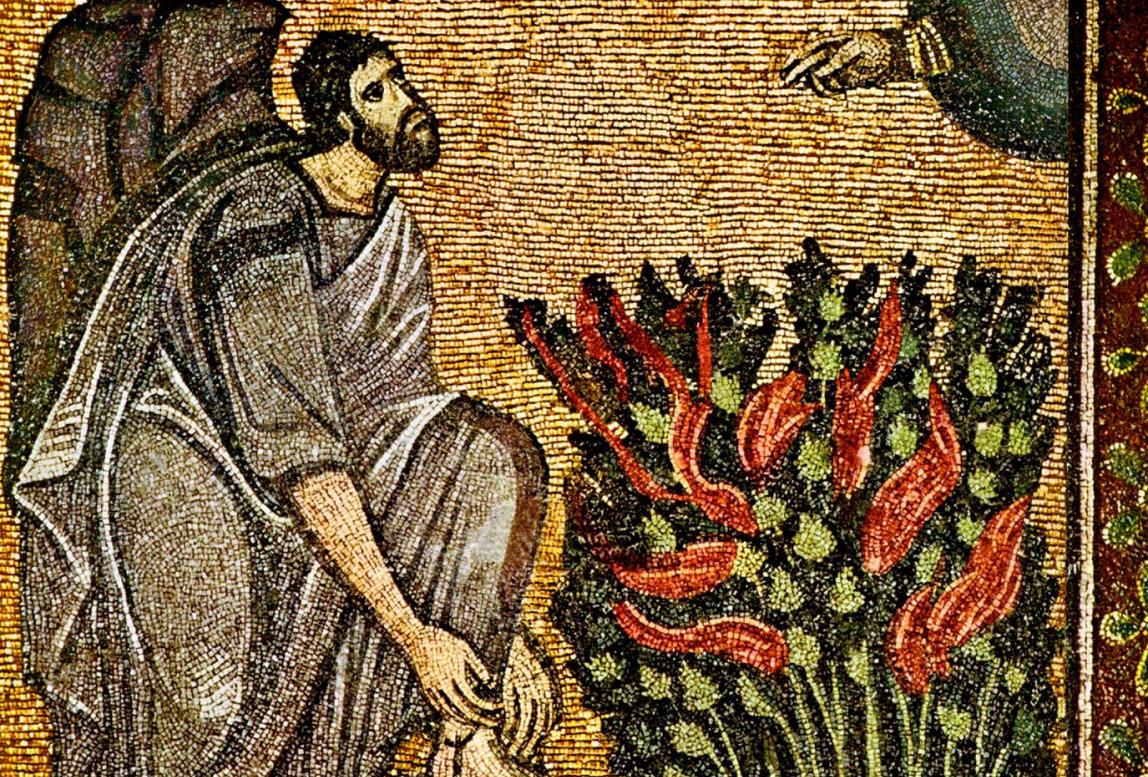
terra aliēna: terra ubi is nōn natus est

Alterum vērō peperit, quem vocāvit Elie-
zer, dīcēns: “Deus enim patris meī adiūtor
meus ēripuit mē dē manū Pharaōnis.”

adiūtor, -ōris (m): qui
adiuvat

Post multum vērō tempore mortuus est rēx Ægyptī: et ingemiscentēs filiī Isrāēl propter opera vōciferatī sunt: ascenditque clamor eōrum ad Deum ab operibus. Et audīvit gemitum eōrum, ac recordātus est fœderis quod pepigit cum Abraham, Isaac et Iācōb. Et respexit Dominus filiōs Isrāēl et cognōvit eōs.

vōciferātus/a/um < vōciferārī: valde exclamare
 gemitus, -ūs (m): sonus
 atque actus dolendi
 pangō, pangere, pepigisse,
 pactum: constitutre, statuere
 recordor, -ārī, -ātus sum =
 meminisse
 respicere: aspicere iuvandū
 causā

Capitulum Tertium

Moysēs autem pāscēbat ovēs Iethrō suī sacerdōtis Madian: cumque mināsset gregem ad interiōra dēsertī, venit ad montem Deī Horeb. Appāruitque eī Dominus in flammā ignis dē mediō rubī: et vidēbat quod rubus ārdēret, et nōn combūrerētur. Dīxit ergō Moysēs: “Vādam, et vidēbō vīsiōnem hanc magnam, quārē nōn combūrātur rubus.”

Cernēns autem Dominus quod pergeret ad videndum, vocāvit eum dē mediō rubī, et ait: “Moysēs, Moysēs.”

Qui respondit: “Adsum.”

At ille: “Nē appropiēs,” inquit, “hūc: sol-

socer, socerī: pater uxoris
vel pater maritī
mināre: cōgere animālia

interiōr, -ōris (adj.): magis
intus
dēserta, -ōrum (n): locus
ubi paene nihil est; locus sine
imbre et aquā
rubus, -ī (m): quaedam
herba
ārdēre: habēre ignem in sē
combūrere: igne perdere
vādere: īre, ambulāre
vīsiō, -ōnis (f): quod vīsum
est; actus videndi

appropiāre = adire

calceāmentum: quod pedī
induitur
terra sāncta: terra deō
cōstitūta

ve calceāmentum dē pedibus tuīs: locus enim
in quō stās terra sāncta est.”

Et ait: “Ego sum Deus patris tuī, Deus
Abraham, Deus Isaac et Deus Iācōb.”

Abscondit Moysēs faciem suam: nōn enim
audēbat aspicere contrā Deum.

afflictō, -ōnis (f): rēs quae
nocet vel valde non placet

duritia, -ae (f) <
durus/a/um

prae-esse: esse prae alios;
dux esse

spatiōsus/a/um: magnus

loca = locī (nom. pl.)

opprimere: efficere ut aliquis
surgere nōn possit

Cui ait Dominus: “Vīdī afflictōnem
populī meī in AĒgyptō, et clāmōrem eius audī-
vī propter dūritiam eōrum quī præsunt ope-
ribus: et sciēns dolōrem eius, dēscendī ut li-
bērem eum dē manibus AĒgyptiōrum, et ēdū-
cam dē terrā illā in terram bonam, et spatiō-
sam, in terram quæ fluit lacte et melle, ad loca
Chananæī et Hethæī, et Amorrhæī, et Phere-
zæī, et Hevæī, et Iebusæī. Clāmor ergō filiō-
rum Isrāēl venit ad mē: vīdīque afflictōnem
eōrum, qua ab AĒgyptiōs opprimuntur. Sed
vēnī, et mittam tē ad Pharaōnem, ut ēducās
populum meum, filiōs Isrāēl, dē AĒgyptō.”

Dīxitque Moysēs ad Deum: “Quis sum ego
ut vādam ad Pharaōnem, et ēdūcam filiōs Isrāēl
dē AĒgyptō?”

Qui dīxit ei: “Ego erō tēcum: et hoc ha-
bēbis signum, quod mīserim tē: cum ēdūxerīs
populum meum dē AĒgyptō, immolābis Deō
super montem istum.”

Ait Moysēs ad Deum: “Ecce ego vādam

ad filiōs Isrāēl, et dīcam eīs: Deus patrum
vestrōrum mīsit mē ad vōs. Sī dīxerint mihi:
‘Quod est nōmen eius?’ quid dīcam eīs?”

Dīxit Deus ad Moysēn: “EGO SUM QUĪ
SUM.” Ait: “Sīc dīcēs filiīs Isrāēl: ‘QUĪ EST
mīsit mē ad vōs.’ ”

Dīxitque iterum Deus ad Moysēn: “Hāec
dīcēs filiīs Isrāēl: Dominus Deus patrum ve-
strōrum, Deus Abraham, Deus Isaac et Deus
Iācōb, mīsit mē ad vōs: hoc nōmen mihi est
in æternum, et hoc memoriāle meum in gene-
ratiōnem et generatiōnem.”

“Vāde, et , congregā seniōrēs Isrāēl, et dī-
cēs ad eōs: Dominus Deus patrum vestrōrum
appāruit mihi, Deus Abraham, Deus Isaac et
Deus Iācōb, dīcēns: Vīsitāns vīsitāvī vōs: et
vīdī omnia quae accidērunt vōbīs in Ægyptō.
Et dīxī ut ēdūcam vōs dē afflīctiōne Ægyptī in
terrā Chananāē, et Hethāē, et Amorrhāē,
et Pherezāē, et Hevāē, et Iebusāē, ad terrām
fluentem lacte et melle.”

“Et audient vōcem tuam: ingrediērisque
tū, et seniōrēs Isrāēl, ad rēgem Ægyptī, et dī-
cēs ad eum: Dominus Deus Hebræōrum vocā-
vit nōs: ibimus viam trium diērum in sōlitū-
dinē, ut immolēmus Dominō Deō nostrō.”

“Sed ego sciō quod nōn dīmittet vōs rēx
Ægyptī ut eātis nisi per manū validam. Ex-

in æternū: semper

memoriāle, -is (n): id quod
memorandum est

congregāre: in unum locum
cōgere vel ferre vel ducere

seniōr, -ōris (adj): magis
senex; hic seniōrēs virī, id est,
principēs

vīsitāre: vīsum īre

afflīctiō, -ōnis (f): rēs quae
nocet vel valde non placet

sōlitūdo, -inis (<
solus/a/um): deserta; locus
ubi nemo vel unus habitat

immolare: sacrificium facere

tendam enim manum meam, et percutiam *Ægyptum* in cūnctīs mīrābilibus meīs, quae factūrus sum in mediō eōrum: post hæc dīmittet vōs. Dabōque grātiam populō huic cōram *Ægyptiīs*: et cum ēgrediēminī, nōn exhibitis vacuī: sed postulābit mulier ā vīcīnā suā et ab hospitā suā, vāsa argentea et aurea, ac vestēs: pōnētisque eās super filiōs et fīliās vestrās, et spoliābitis *Ægyptum.*”

vacuuus/a/um: sine rēbus
(cibō, vestimentīs, pecuniā)

vīcīnus/a: qui prope habitat

spoliāre: capere rēs aliōrum
hominum

Capitulum Quartum

Respondēns Moysēs ait: “Nōn crēdent mihi, neque audient vōcem meam, sed dīcent: Nōn appāruit tibi Dominus.”

Dīxit ergō ad eum: “Quid est quod tenēs in manū tuā?”

Respondit: “Virga.”

Dīxitque Dominus: “Prōice eam in terram.”

Prōiēcit, et versa est in colubrum, ita ut fugeret Moysēs.

prōiicere: procul iacere

coluber, -brī (m)

Dīxitque Dominus: “Extende manum tuam, et apprehende caudam eius.”

Extendit, et tenuit, versaque est in virgam. “Ut crēdant,” inquit, “quod appāruebit tibi Dominus Deus patrum suōrum, Deus Abraham, Deus Isaac et Deus Iācōb.”

rūrsum = rūrsus

leprōsus/a/um < leprae,
-ārum (f): morbus qui afficit
cutem (exterior pars hominis)

īnstar + gen: similis
retrahere: trahere ab aliquō

Dīxitque Dominus rūrsum: “Mitte manum tuam in sinum tuum.”

Quam cum mīsisset in sinum, prōtulit leprōsam īnstar nivis. “Retrahe,” ait, “manum tuam in sinum tuum.”

Retrāxit, et prōtulit iterum, et erat simili carnī reliquæ. “Sī nōn crēdiderint,” inquit, “tibi, neque audierint sermōnem signī priōris, crēdent verbō signī sequentis. Quod sī nec duōbus quidem hīs signīs crēdiderint, neque audierint vōcem tuam: sūme aquam flūminis, et effunde eam super āridam, et quidquid hauserīs dē fluviō, vertētur in sanguinem.”

Ait Moysēs: “Obsecrō, Domine, nōn sum ēloquēns ab heri et nūdiustertius: et ex quō locūtus es ad servum tuum, impedītiōris et tardiōris linguae sum.”

Dīxit Dominus ad eum: “Quis fēcit os hominis? aut quis fabricātus est mūtum et surdum, Perge, igitur, et ego erō in ōre tuō: docebōque tē quid loquāris.”

eloquēns: bene loquēns
nūdiustertius: ante duōs diēs
ex quō (tempore)
impeditus/a/um: difficile
ūti

fabricatus/a/um: confectus

obsecrāre: orāre, precārī

At ille: “Obsecrō, inquit, Domine, mitte quem missūrus es.”

Irātus Dominus in Moysēn, ait: “Aarōn frāter tuus Lēvitēs, sciō quod ēloquēns sit: ecce ipse ēgreditur in occursum tuum, vidēnsque tē lætabitur corde. Loquere ad eum, et pōne verba mea in ōre eius: et ego erō in ōre tuō, et in ōre illīus, et ostendam vōbīs quid agere dēbeātis. Ipse loquētur prō tē ad populum, et erit os tuum: tū autem eris eī in hīs quæ ad Deum pertinent. Virgam quoque hanc sūme in manū tuā, in quā factūrus es signa.

pertinēre: e.g., colloquium ad mē pertinet sī hominēs loquuntur dē mē

socer, socerī: pater uxoris
vel pater mariti

Abiit Moysēs, et reversus est ad Iethrō socerum suum, dīxitque eī: “Vādam et revertar ad frātrēs meōs in Ægyptum, ut videam sī adhūc vivant.”

Cui ait Iethrō: “Vāde in pāce.”

Dīxit ergō Dominus ad Moysēn in Madiān: “Vāde, et revertere in Ægyptum, mortuī sunt enim omnēs quī quærēbant animam tuam.”

Tulit ergō Moysēs uxōrem suam, et filiōs suōs, et imposuit eōs super asinum: reversusque est in Ægyptum, portāns virgam Deī in manū suā. Dīxitque eī Dominus revertentī in Ægyptum: “Vidē ut omnia ostenta quæ posuī in manū tuā faciās cōram Pharaōne: ego indūrābō cor eius, et nōn dīmittet populum. Dīcēsque ad eum: Hæc dīcit Dominus: Filius

indūrāre: durum facere

prīmōgenitus: natū maior

meus p̄imōgenitus Isrāēl. Dīxī tibi: Dīmitte filium meum ut serviat mihi; et nōluistī dīmittere eum: ecce ego interficiam filium tuum p̄imōgenitum.”

dīversōrium, -ī (n):
aedificium in quō hominēs in
itinere possunt dormīre

idcīrcō: proptereā, ideō
petra, -ae (f): lapis
praepūtium, -ī (n): illa pars
puerī quae circumciditur
spōnsus/a: quī mox alicui
maritus vel uxor erit

vādere: īre, ambulāre

Cumque esset in itinere, in dīversōriō occurrat eī Dominus, et volēbat occīdere eum. Tulit idcīrcō Sephora acūtissimam petram, et circumcidit praepūtium filiī suī, tetigitque pedēs ejus, et ait: “Spōnsus sanguinum tū mihi es.” Et dīmīsit eum postquam dīixerat: “Spōnsus sanguinum ob circumcīsōnem.”

Dīxit autem Dominus ad Aarōn: “Vāde in occursum Moysī in dēsertum.”

Quī perrēxit obviam eī in montem Deī, et osculātus est eum. Nārrāvitque Moysēs Aarōn omnia verba Dominī quibus miserat eum, et signa quæ mandāverat. Vēnēruntque simul, et congregāvērunt cūnctōs seniōrēs filiōrum Isrāēl. Locūtusque est Aarōn omnia verba quæ dīixerat Dominus ad Moysēn: et fēcit signa cōram populō, et crēdidit populus. Audiēruntque quod vīsitāsset Dominus filiōs Isrāēl, et respexisset afflīctiōnem illōrum: et prōnī adōrāvērunt.

prōnus/a/um: iacēns in
pectore

Capitulum Quintum

Post hæc ingressi sunt Moysēs et Aarōn, et dīxerunt Pharaōnī: “Hæc dīcit Dominus Deus Isrāēl: Dīmitte populum meum ut sacrificet mihi in dēsertō.”

ingredī: intus īre

sacrificare animal interficere
vel rem offerre ut placeat deō

At ille respondit: “Quis est Dominus, ut audiam vōcem eius, et dīmittam Isrāēl? Ne-sciō Dominum, et Isrāēl nōn dīmittam.”

Dīxeruntque: “Deus Hebræōrum vocāvit nōs, ut eāmus viam trium diērum in sōlitūdi-nem, et sacrificēmus Dominō Deō nostrō: nē forte accidat nōbīs pestis aut gladius.”

sōlitūdō: deserta; locus ubi
nemo vel unus habitat

pestis, -is (f): aliquid corporī
malum: e.g., aeger fiēri

Ait ad eōs rēx Ægyptī: “Quārē Moysēs et Aarōn sollicitātis populum ab operibus suīs? Īte ad onera vestra.”

sollicitāre: alicere

onus, oneris (n): res quae difficile est portare vel agere.
e.g.: saccus lapidibus plenus,
labor difficilis

succrēscere (sub + crēscere): ab imō crēscere
requiēs, requieī (f): tempus
quō homō non laborāt

Dīxitque Pharaō: “Multus est populus terrae: vidētis quod turba succrēverit: quantō magis sī dederītis eīs requiem ab operibus?”

paleam colligentes

praecipere: imperāre
praefectus, -ī (m): homo qui alicui reī vel negotiō praepositus est
exāctōr, -ī: quī facit ut opera perficiantur
nēquāquam: minimē, nullō modō

vadere: īre, ambulāre
stipula, ae media ac longa pars herbae ex quā aliae partēs extendunt

mēnsūra: e.g., si praefectus dicit “pone centum laterēs in hōc vase,” centum laterēs est mēnsūra laterū

vacāre: sine negotiis esse
idcirco: propterea, ideo

vociferatus: valde exclamare
opprimere: efficere ut aliquis surgere non possit

explēre: perficere

acquiescere: fidem habere
mendāx, -ācis (adj): mentiēns

sīcubi: sī in aliquō locō

Præcēpit ergō in diē illō præfectīs operum et exāctōribus populī, dīcēns: “Nēquāquam ultrā dabitis paleās populō ad cōnficiendōs laterēs, sīcut prius: sed ipsī vadant, et colligant stipulās. Et mēnsūram laterum, quam prius faciēbant, impōnētis super eōs, nec minuētis quidquam: vacant enim, et idcircō vōciferantur, dīcentēs: Eāmus, et sacrificēmus Deō nostrō. Opprimantur operibus, et expleant ea: ut nōn acquiēscant verbīs mendācibus.”

Igitur ēgressī præfectī operum et exāctōrēs ad populum dīxērunt: “Sīc dīcit Pharaō: Nōn dō vōbīs paleās: Īte, et colligitе sīcubi invenīre poteritis, nec minuētur quidquam dē opere vestrō.”

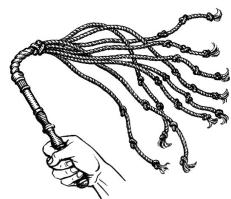
Dispersusque est populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas.

dispersō, dispersere,
dispersī, dispersus: in
multas et variās partes vel
loca spargere

Præfecti quoque operum instabant, dicentes: “Complete opus vestrum quotidiē, ut prius facere solebatis quandō dabantur vobis paleae.”

instāre: in vel super aliquā rē
stāre

quotidiē: cotidiē

flagellum, -ī (n)

flagellare: flagellis pulsare

Flagellati que sunt qui præerant operibus filiorum Isræl, ab exactoribus Pharaonis, dicentibus: “Quarē nōn implētis mēnsūram laterum sicut prius, nec heri, nec hodiē?”

Veneruntque præpositi filiorum Isræl, et vociferati sunt ad Pharaonem dicentes: “Cūr ita agis contrā servos tuos? Paleæ nōn dantur nobis, et lateres similiter imperantur: ēn famulū tuū flagellis cædimur, et iniūstē agitur contrā populum tuum.”

vociferatus: valde exclamare

similiter (adv) < similis

ēn: ecce

famulus, -ī (m) servus

Qui ait: “Vacatis otiō, et idcirco dicitis: Eamus, et sacrificēmus Dominō. Ite ergo, et operāmini: paleæ nōn dabuntur vobis, et redētis cōsuētūm numerum laterum.”

idcirco: propterea, ideo

Videbantque sē præpositi filiorum Isræl in malō, eō quod dicerētur eis: Nōn minuerunt quidquam dē lateribus per singulōs diēs. Occurreruntque Moysī et Aarōn, qui stabant ex adversō, egredientibus a Pharaone: et dixerunt ad eos: “Videat Dominus et iudicet, quoniam fœtere fecistis odōrem nostrum cōram Pharaone et servis eius, et præbuistis ei

cōsuētus/a/um: e.g. si cotidie quinque nummos tibido, hic numerus nummōrum est numerus cōsuētus inter nos

iudex, iudicis (m/f)

iudicāre: quod iudex tradit

fœtere: emittere malum

odōr, odōris (m) quod nasus

sentit

præbeō, præbēre,

præbuī, præbitum: offerre

gladium, ut occideret nōs.”

Reversusque est Moysēs ad Dominum, et
ait: “Domine, cūr afflīxistī populum istum?
Quārē mīsistī mē? Ex eō enim quō ingressus
sum ad Pharaōnem ut loquerer in nōmine tuō,
afflīxit populum tuum: et nōn līberāstī eōs.”

affligere: perdere

ingredī: intus īre

affligere: perdere

Capitulum Sextum

Dīxitque Dominus ad Moysēn: “Nunc vi-dēbis quæ factūrus sim Pharaōnī: per manum enim fortē dīmittet eōs, et in manū rōbustā ēiiciet illōs dē terrā suā.”

Locūtusque est Dominus ad Moysēn dī-cēns: “Ego Dominus quī appāruī Abraham, Isaac et Iācōb in Deō omnipotente: et nōmen meum Adonaī nōn indicāvī eīs. Pepigīque fœ-dus cum eīs, ut darem eīs terram Chanaan, terram peregrinatiōnis eōrum, in quā fuērunt advenae. Ego audīvī gemitū filiōrum Isrāēl, quō Ägyptī oppressērunt eōs: et recordātus sum pactī meī. Ideō dīc filiis Isrāēl: Ego Dominus quī ēdūcam vōs dē

Moysēn (acc)

Pharaō, -ōnis (m): rēx
Aegyptōrum

rōbustus/a/um: durus,
rigidus, valens

omnipotens: habens omnem potestatem

Adonaī: vocabulum Hebraicum significans ‘domini’
indicāre: ostendere, monstrare

pangō, pangere, pepigisse,
pactum: constitutere, statuere
peregrinatiō, -ōnis (f) <
peregrināri: iter facere per aliēna loca, patria procul abire
gemitus: sonus atque actus dolendi

opprimere: efficere ut aliquis surgere non possit

recordor, -ārī, -ātus sum:
meminisse

pactum, -ī (n): quod inter aliquōs convenit

ergastulum, -ū: carcer
 rusticus
brāchium = bracchium
excelsus/a/um: altus
iūdiciūm, -ū: iudex
 tradit

iudex, iudicis (m/f)

acquiescere: fidem habere
angustia, -ae (f): locus nōn
 latus
spīritus, -ūs (m): animus

ingredī: intus īre

præsertim: præcipue
labium: labrum
“incircumcisus labiūs”:
 fortasse homo labiūs
“incircumcisus” non iam ad
loquendum dēo constitutus
est, sicut vir incircumcisus
non iam ad deum serviendum
 constitutus est
mandātum, -ū (n): id quod
imperatum vel traditum est

ergastulō Ægyptiōrum, et ēruam dē servitūte, ac redimam in brāchiō excelsō et iūdiciis magnīs. Et assūmam vōs mihi in populum, et erō vester Deus: et sciētis quod ego sum Dominus Deus vester quī ēdūxerim vōs dē ergastulō Ægyptiōrum, et induxerim in terram, super quam levāvī manum meam ut darem eam Abraham, Isaac et Iācōb: dabōque illam vōbīs possidendam. Ego Dominus.”

Nārrāvit ergō Moysēs omnia filiī Isrāēl, quī nōn acquiēverunt eī propter angustiam spīritūs et opus dūrissimum.

Locūtusque est Dominus ad Moysēn, dīcēns: “Ingredere, et loquere ad Pharaōnem rēgem Ægyptī, ut dīmittat filiōs Isrāēl dē terrā suā.”

Respondit Moysēs cōram Dominō: “Ecce filiī Isrāēl nōn audiunt mē: et quōmodo audiet Pharaō, præsertim cum incircumcisus sim labiūs?”

Locūtusque est Dominus ad Moysēn et Aarōn, et dēdit mandātum ad filiōs Isrāēl, et ad Pharaōnem rēgem Ægyptī ut ēdūcerent filiōs Isrāēl dē terrā Ægyptī.

Capitulum Septimum

Dixitque Dominus ad Moysen: "Ecce cōstituī tē Deum Pharaonis: et Aarōn frāter tuus erit prophēta tuus. Tū loqueris eī omnia quae mandō tibi: et ille loquētur ad Pharaōnem, ut dīmittat filiōs Isrāēl dē terrā suā. Sed ego indūrābō cor eius, et multiplicābō si-gna et ostenta mea in terrā Ægyptī, et nōn audiet vōs: immittamque manum meam super Ægyptum, et ēdūcam exercitum et popu-lum meum filiōs Isrāēl dē terrā Ægyptī per iūdicia maxima. Et scient Ægyptiī quia ego sum Dominus qui extenderim manum meam

Pharaō, -ōnis (m): rēx
Aegyptōrum
prophēta, -ae (m): homo
sanctus qui bene deum
intelligit et de deo loquitur
mandāre: tradere

indūrāre: durum facere
multiplicare: multum facere;
augere

immittere: intus mittere,
inducere

iudex, iudicis (m/f)

iūdiciūm, -ī (n): quod iudex
tradit

super Āgyptum, et ēdūxerim filiōs Isrāēl dē mediō eōrum.”

praecipere: imperāre

Fēcit itaque Moysēs et Aarōn sīcut præcēperat Dominus: ita ēgerunt. Erat autem Moysēs octōgintā annōrum, et Aarōn octōgintā trium, quandō locūtī sunt ad Pharaōnem.

coluber, -brī (m)

ingredī: intus īre

praecipere: imperāre

Dīxitque Dominus ad Moysēn et Aarōn: “Cum dīixerit vōbīs Pharaō, ostendite signa: dīcēs ad Aarōn: Tolle virgam tuam, et prōiice eam cōram Pharaōne, ac vertētur in colubrum.”

Ingressī itaque Moysēs et Aarōn ad Pharaōnem, fēcērunt sīcut præcēperat Dominus: tulitque Aarōn virgam cōram Pharaōne et servīs eius, quae versa est in colubrum. Vocāvit autem Pharaō sapientēs et maleficōs et fēcērunt etiam ipsī per incantātiōnēs Aegyptiacās et arcāna quaedam similiter. Prōiēcēruntque singulī virgās suās, quae versae sunt in draconēs: sed dēvorāvit virga Aarōn virgās eōrum. Indūrātumque est cor Pharaōnis, et nōn audīvit eōs, sīcut præcēperat Dominus.

indūrāre: durum facere

praecipere: imperāre

ingravāre: facere gravem

stābis in occursum eius:
stābis in loco ubi occurrēs ei-

Dīxit autem Dominus ad Moysēn: “Ingravātum est cor Pharaōnis: nōn vult dīmittere populum. Vade ad eum māne, ecce ēgrediētur ad aquās: et stābis in occursum eius super rīpam flūminis: et virgam quae conversa est in draconem, tollēs in manū tuā. Dīcēsque

ad eum: Dominus Deus Hebraeorum misit me ad te, dicens: Dime populum meum ut sacrificet mihi in deserto: et usque ad praesens audire noluisti. Hec igitur dicit Dominus: In hoc sciens quod sim Dominus: ecce percutiam virginem, quem in manu mea est, aquam fluminis, et vertetur in sanguinem. Piscis quoque, qui sunt in fluviis, morientur, et computracent aquae, et affligentur Aegypti bibentes aquam fluminis.”

Dixit quoque Dominus ad Moysen: “Dic ad Aarón: Tolle virgam tuam, et extende manus tuam super aquas Aegypti, et super fluvios eorum, et rivos ac paludes, et omnes lacus aquarum, ut vertantur in sanguinem: et sit crux in omnibus terris Aegypti, tam in lignis vasorum quam in saxis.”

Feceruntque Moyses et Aarón sicut praecepit Dominus: et elevans virgam percussit aquam fluminis coram Pharaone et servis eius: quem versa est in sanguinem. Et piscis, qui erant in flumine, mortui sunt: computravitque fluvius, et non poterant Aegypti bibere aquam fluminis, et fuit sanguis in tota terra Aegypti. Feceruntque similiter malefici Aegyptiorum incantationibus suis: et induratum est cor Pharaonis, nec audiuit eos, sicut praecepit Dominus. Avertitque se, et ingressus est domum suam, nec apposuit cor etiam

computrascere: facere malum odorem (id quod nasus sentit) propter rem mortuam
affigere: perdere

palus, paludis (f): aqua non fluens

saxum, -i (n): lapis

praecipere: imperare

elevare: tollere; sursum levare

indurare: durum facere

praecipere: constituere; imperare

circuitus, -ūs (m): locus
circum alterum locum

hāc vice. Fōdērunt autem omnēs AĒgyptiī per circuitum flūminis aquam ut biberent: nōn enim poterant bibere dē aquā flūminis. Implētīque sunt septem diēs, postquam percussit Dominus fluvium.

Capitulum Octavum

Dīxit quoque Dominus ad Moysēn: “In-
gredere ad Pharaōnem, et dīcēs ad eum: Hāc
dīcit Dominus: Dīmitte populum meum, ut
sacrificet mihi: sīn autem nōluerīs dīmittere,
ecce ego percutiam omnēs terminōs tuōs rā-
nīs, et ēbulliet fluvius rānās: quāe ascendent,
et ingredientur domum tuam, et cubiculum
lectulī tuī, et super strātum tuum, et in do-
mōs servōrum tuōrum, et in populum tuum,
et in furnōs tuōs, et in reliquiās cibōrum tuō-
rum: et ad tē, et ad populum tuum, et ad
omnēs servōs tuōs intrābunt rānæ.”

Dīxitque Dominus ad Moysēn: Dīc ad Aa-

ingredī: intus ire

rāna, -ae (f)

sacrificāre: animal interficere
vel rem offerre ut placeat deo

terminus, -ī: finis terrae

ēbullīre: mittere bullās

bulla, -ae (f)

furnus, -ī (m)

locus in quō panis coquitur

reliquiae, -ārum (f) pauca

illa quae ex aliqua re relicta
sunt

palus, palūdis (f) aqua non
fluens

rōn: “Extende manum tuam super fluviōs ac super rīvōs et palūdēs, et ēdūc rānās super terram Ægyptī.”

Et extendit Aarōn manum super aquās Ægyptī, et ascendērunt rānæ, operuēruntque terram Ægyptī. Fēcērunt autem et maleficī per incantatiōnēs suās similiter, ēdūxēruntque rānās super terram Ægyptī. Vocāvit autem Pharaō Moysen et Aarōn, et dīxit eīs: “Ōrātē Domīnum ut auferat rānās ā mē et ā populō meō, et dīmittam populum ut sacrificet Dominō.”

sacrificare: animal interficere
vel rem offerre ut placeat deo

dēprecārī: aliquem aut rem
aliquam per preces a periculo
liberare
abigere: pellere

Dīxitque Moysēs ad Pharaōnem: “Cōstītue mihi quandō dēprecer prō tē, et prō servīs tuīs, et prō populō tuō, ut abigantur rānæ ā tē, et ā domō tuā, et ā servīs tuīs, et ā populō tuō: et tantum in flūmine remaneant.”

Quī respondit: “Crās.”

At ille: “Iuxtā, inquit, verbum tuum fāciam: ut sciās quoniam nōn est sīcut Dominus Deus noster. Et recēdent rānæ ā tē, et ā domō tuā, et ā servīs tuīs, et ā populō tuō: et tantum in flūmine remanēbunt.”

Ēgressīque sunt Moysēs et Aarōn ā Pharaōne: et clāmāvit Moysēs ad Dominum prō spōnsiōne rānārum quam condīixerat Pharaōnī. Fēcitque Dominus iuxtā verbum Moysī: et mortuāe sunt rānæ dē domibus, et dē vīllīs, et dē agrīs.

spōnsiō, -ōnis (f) id quod
promissum est
condīcere: aliquid inter
aliquōs constitutere; promittere

congregare: in unum locum
cogere vel ferre vel ducere

agger nummōrum

sciniphēs, -um (f pl.)

Congregāvēruntque eās in immēnsōs aggrēs, et computrūtuit terra. Vidēns autem Pharaō quod data esset requiēs, ingravāvit cor suum, et nōn audīvit eōs, sīcūt præcēperat Dominus.

Dīxitque Dominus ad Moysēn: “Loquere ad Aarōn: Extende virgam tuam, et percute pulverem terræ: et sint sciniphēs in ūniversā terrā Ægyptī.”

Fēcēruntque ita. Et extendit Aarōn manū, virgam tenēns: percussitque pulverem terræ, et factī sunt sciniphēs in hominibus, et in iūmentīs: omnis pulvis terræ versus est in sciniphēs per tōtam terram Ægyptī. Fēcēruntque similiter maleficī incantatiōnibus suīs, ut ēdūcerent sciniphēs, et nōn potuērunt: erantque sciniphēs tam in hominibus quam in iūmentīs. Et dīxērunt maleficī ad Pharaōnem: Digitus Deī est hic; indūrātumque est cor Pharaōnis, et nōn audīvit eōs sīcūt præcēperat Dominus.

Dīxit quoque Dominus ad Moysēn: “Cōnsurge dīlūculō, et stā cōram Pharaōne: ēgre-

immēnsus/a/um: tam magnum ut nemo possit pro certo invenire quam magnum sit

computrēscere: facere malum odorem (id quod nasus sentit) propter rem mortuam

requies: tempus quo homo non laborat

ingravare: facere gravem

præcipere: constituere, imperare

pulvis, pulveris: terra minima et non umida

iūmentum, -ī (n) animal utile ad gerendum vel trahendum: e.g., equī, bovēs, et cetera

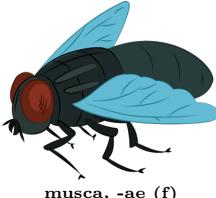
indurare: durum facere

præcipere: constituere, imperare

cōnsurgere: surgere

dīlūculum, -ī (n) prima lux diei

immitere: intus mittere,
inducere

musca, -ae (f)

diversus/a/um: in varias
partes versi sunt

dīvīsiō, -ōnis (f) actus
dividendi; id quō res dividitur

corruptus/a/um: id quod in
peius mutatur

abōminatiō, -ōnis (f):
aliquid pessimum et malum -
hic significat rēs quās Aegyptī
putant esse deōs: e.g., bovēs

immolare: sacrificium facere

mactāre: interficere, occidere

lapis, lapidis (m)

obruere: operire
solutudo: deserta; locus ubi
nemo vel unus habitat

praecipere: imperare

vērumtamen: sed tamen

diētur enim ad aquās: et dīcēs ad eum: Hæc dīcit Dominus: Dīmitte populum meum ut sacrificet mihi. Quod sī nōn dīmiserīs eum, ecce ego immittam in tē, et in servōs tuōs, et in populum tuum, et in domōs tuās, omne genus muscārum: et implēbuntur domūs Ægyptiōrum muscīs dīversī generis, et ūniversa terra in quā fuerint. Faciamque mīrābilem in diē illa terram Gessen, in quā populus meus est, ut nōn sint ibi muscæ: et sciās quoniam ego Dominus in mediō terræ. Pōnamque dīvīsiōnem inter populum meum et populum tuum: crās erit signum istud.”

Fēcitque Dominus ita. Et venit musca grāvissima in domōs Pharaōnis et servōrum eius, et in omnem terram Ægyptī: corruptaque est terra ab huiuscemodī muscīs. Vocāvitque Pharaō Moysen et Aarōn, et ait eīs: “Īte et sacrificatē Deō vestrō in terrā hāc.”

Et ait Moysēs: “Nōn potest ita fierī: abōminatiōnēs enim Ægyptiōrum immolābimus Domīnō Deō nostrō: quod sī mactāverīmus ea quāe colunt Ægyptī cōram eīs, lapidibus nōs obruent. Viam trium diērum pergēmus in solitūdinem: et sacrificābimus Domīnō Deō nostrō, sicut præcēpit nōbīs.”

Dīxitque Pharaō: “Ego dīmittam vōs ut sacrificētis Domīnō Deō vestrō in dēsertō: vērumtamen longius nē abeātis, rogātē prō mē.”

At ait Moysēs: “Ēgressus ā tē, ūrābō Do-minum: et recēdet musca ā Pharaōne, et ā servīs suīs, et ā populō eius crās: vērumtamen nōlī ultrā fallere, ut nōn dīmittās populum sacrificāre Dominō.”

Ēgressusque Moysēs ā Pharaōne, ūrāvit Do-minum. Quī fēcit iuxtā verbum illīus, et ab-stulit muscās ā Pharaōne, et ā servīs suīs, et ā populō eius: nōn superfuit nē ūna quidem. Et ingravātum est cor Pharaōnis, ita ut nec hāc quidem vice dīmitteret populum.

ingravare: facere gravem

camēlus, -ī (m)

ingredi: intus ire

sacrificare: animal interficere
vel rem offerre ut placeat deo
renuere: capite significare sē
nolle vel nō agitatum aliquid

pestis: aliquid corpori malum
e.g. aeger fieri
possessiō, -ōnis (f): id quod
possidetur

omnīnō: vere, certe
pertinere: e.g. colloquium ad
me pertinet si homines
loquuntur de me

Capitulum Nonum

Dīxit autem Dominus ad Moysēn: “Ingrēdere ad Pharaōnem, et loquere ad eum: Hāec dīcit Dominus Deus Hebræōrum: Dīmitte populum meum ut sacrificet mihi. Quod sī ad hūc renuis, et retinēs eōs, ecce manus mea erit super agrōs tuōs, et super equōs, et asinōs, et camēlōs, et bovēs, et ovēs, pestis valdē gravis. Et faciet Dominus mīrābile inter possesiōnēs Isrāēl et possesiōnēs Ægyptiōrum, ut nihil omnīnō pereat ex eīs quæ pertinent ad filiōs Isrāēl.”

Cōnstituitque Dominus tempus, dīcēns:
“Crās faciet Dominus verbum istud in terrā.”

Fēcit ergō Dominus verbum hoc alterā diē: mortuaque sunt omnia animantia AĒgyptiōrum; dē animālibus vērō filiōrum Isrāēl, nihil omnīnō periiit. Et mīsit Pharaō ad vindendum: nec erat quidquam mortuum dē hīs quāe possidēbat Isrāēl. Ingravātumque est cor Pharaōnis, et nōn dīmīsit populum.

Et dīxit Dominus ad Moysēn et Aarōn: “Tollite plēnās manūs cineris dē camīnō, et spargat illum, Moysēs, in cālum cōram Pharaōne. Sitque pulvis super omnem terram AĒgypti: erunt enim in hominibus et iūmentīs ulcera, et vēsīcāe turgentēs in ūniversā terrā AĒgypti.”

Tulēruntque cinerem dē camīnō, et stetērunt cōram Pharaōne, et sparsit illum Moy-sēs in cālum: factaque sunt ulcera vēsīcārum turgentium in hominibus et iūmentīs: nec poterant maleficī stāre cōram Moyse propter ulcera quāe in illīs erant, et in omnī terrā AĒgypti. Indūrāvitque Dominus cor Pharaōnis, et nōn audīvit eōs, sīcut locūtus est Dominus ad Moysēn.

Dīxitque Dominus ad Moysēn: “Manē cōnsurge, et stā cōram Pharaōne, et dīcēs ad eum: Hāec dīcit Dominus Deus Hebræōrum: Dīmit-

ingravare: facere gravem

camīnus, -ī:

cinis, cineris (m): e.g., postquam ignis lignum totum consumpsit, cinis manet
pulvis, pulveris (f): terra minima et non umida
iumentum, -ī (n): animal utile ad gerendum vel trahendum e.g., equi, boves, et cetera
ulcus, ulceris (n): quoddam genus vulneris turgidi
vēsīca, ae (f): alterum genus vulneris turgidi
turgēre: esse turgidum

maleficus, -ī (m): homo quī rēs mirabilēs facere potest

indurare: durum facere

consurgere: surgere

plāga, -ae (f): e.g., unus pulsat alterum: eo tempore cum pugnus corpus tangit
plāga vocatur

idcirco: propterea, ideo

fortitudō, -inis (f): quod homo fortis habet

ēn: ecce
pluere: imbre facere
grandō, grandinis (f): aqua frigidissima lapidi similis quae cadit de caelo

congregare: in unum locum cogere vel ferre vel ducere

cōfugere: fugere

te populum meum ut sacrificet mihi. Quia in hāc vice mittam omnēs plāgās meās super cōtūm, et super servōs tuōs, et super populum tuum: ut sciās quod nōn sit similis mēi in omnī terrā. Nunc enim extendēns manum percūtiām tē, et populum tuum peste, peribisque dē terrā. Idcīrcō autem posuī tē, ut ostendam in tē fortitūdinem meam, et narrētur nōmen meum in omnī terrā. Adhūc retinēs populum meum, et nōn vīs dīmittere eum? Ēn pluam crās hāc ipsā hōrā grandinem multam nimis, quālis nōn fuit in Ægyptō ā diē quā fundāta est, usque in præsēns tempus. Mitte ergō iam nunc, et congrega iūmenta tua, et omnia quæ habēs in agrō: hominēs enim, et iūmenta, et ūniversa quæ inventa fuerint foris, nec congregāta dē agrīs, cecideritque super ea grandō, morientur. Quī timuit verbum Domini nī dē servīs Pharaōnis, facit cōfugere servōs suōs et iūmenta in domōs: quī autem neglēxit sermōnem Domini, dīmīsit servōs suōs et iūmenta in agrīs.”

Et dīxit Dominus ad Moysēn: “Extende manum tuam in cælum, ut fīat grandō in ūniversā terrā Ægyptī super hominēs, et super iūmenta, et super omnem herbam agrī in terrā Ægyptī.”

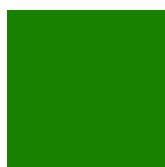
Extenditque Moysēs virgam in cælum, et Dominus dedit tonitrua, et grandinem, ac di-

discurrere: hūc illūc currere

scurrentia fulgura super terram: pluitque Dominus grandinem super terram Aegypti. Et grandō et ignis mista pariter ferēbantur: tantæquē fuit magnitūdinis, quanta ante numquam appāruit in ūniversā terrā Aegypti ex quō gēns illa condita est. Et percussit grandō in omnī terrā Aegypti cūncta quæ fuērunt in agrīs, ab homine usque ad iūmentum: cūntamque herbam agrī percussit grandō, et omne lignum regiōnis cōfrēgit. Tantum in terrā Gessen, ubi erant filiī Isrāēl, grandō nōn cecidit.

Mīsitque Pharaō, et vocāvit Moysen et Aarōn, dīcēns ad eos: “Peccāvī etiam nunc: Dominus iūstus; ego et populus meus, impiī. Ora te Dominum ut dēsinant tonitrua Deī et grandō: ut dīmittam vōs, et nēquāquam hīc ultrā maneātis.”

Ait Moysēs: “Cum ēgressus fuerō dē urbe, extendam palmās meās ad Dominum, et cessābunt tonitrua, et grandō nōn erit, ut sciās quia Dominī est terra: nōvī autem quod et tū et servī tuī necdum timeātis Dominum Deum.”

vīrēns, virentis (adj)

Linum ergō et hordeum læsum est, eō quod

misēo, miscere, miscuī,
mistum
pariter: aequē
magnitūdō, -ūdinis (f):
quam magnum aliquid est

condere: constituere, facere

cōfringere: ūnā frangere

mīsit Pharaō: id est, mīsit Pharaō aliquem ad Moysen et Aarōn
peccāre: contra legem agere
impius/a/um: qui deum nōn colit

nequaquam: minime, nullo modo

necdum: nondum

folliculus, -ī (m)
linum, -ī (n): herba utilis ad vestimenta facienda
hordeum, -ī (n) genus frumenti

trīticum, -ī (n): genus
frumentī
fār, farris (n): genus
frumentī
sērōtinus/a/um: quod tarde
maturum fit

stillāre: minima pars aquae
mittere

pluvia, -ae (f): imber

peccātum, -ī: res contra
legem acta

præcipere: imperare

hordeum esset virēns, et līnum iam folliculōs germināret: trīticum autem et fār nōn sunt læsa, quia sērōtina erant. Ēgressusque Moy-sēs ā Pharaōne ex urbe, tetendit manūs ad Dominum: et cessāvērunt tonitrua et grandō, nec ultrā stillāvit pluvia super terram. Vi-dēns autem Pharaō quod cessāset pluvia, et grandō, et tonitrua, auxit peccātum: et ingra-vātum est cor eius, et servōrum illīus, et in-dūrātum nimis: nec dīmīsit filiōs Isrāēl, sicut præcēperat Dominus per manū Moysī.

Capitulum Decimum

Et dixit Dominus ad Moysēn: “Ingredere ad Pharaōnem: ego enim indūrāvī cor eius, et servōrum illīus, ut faciam signa mea hæc in eō: et nārrēs in auribus filiī tuī, et nepōtum tuōrum, quotiēs contriverim Ḥgyptiōs, et signa mea fēcerim in eīs: et sciātis quia ego Dominus.”

ingredi: intus ire

indurare: durum facere

Introierunt ergō Moysēs et Aarōn ad Pharaōnem, et dixérunt eī: “Hæc dicit Dominus Deus Hebræōrum: Usquequō nōn vīs subici mihi? Dīmitte populum meum, ut sacrificet

nepōs, nepōtis (m) filius filii
vel filiae

conterō, conterere,
contrīvī, contrītum: perdere

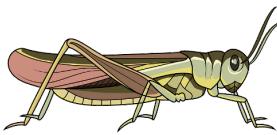
introire: intus īre; ingredi

usquequō: usque ad quod
tempus?

subicere (sub + iacere):
efficere ut aliquis sibi pareat

sacrificare: animal interficere
vel rem offerre ut placeat deo

mihi. Sīn autem resistis, et nōn vīs dīmitte-re eum: ecce ego indūcam crās locustam in

locusta, -ae (f)

superficīēs, -eī (f) pars
superior vel summa alicuius rei
comedere: totum ēsse; ēsse

residuuus/a/um: quod
reliquum est

grandō, grandinīs (f): aqua
frigidissima lapidī similis quae
cadit dē caelō

corrōdere: consumere
germinare: emittere germina
(ea quae ex herbis veniunt
semen, fructus, cetera.)

avus, -i (m): pater patris vel
matris

usquequō: usque ad quod
tempus?

scandalum, -i (n): rēs
perdita

finēs tuōs: quæ operiat superficiem terræ, nē
quidquam eius appāreat, sed comedātur quod
residuum fuerit grandinī: corrōdet enim om-
nia ligna quæ germinant in agrīs. Et implē-
bunt domōs tuās, et servōrum tuōrum, et om-
nium Ægyptiōrum, quantam nōn vīdērunt pa-
trēs tuī, et avī, ex quō ortī sunt super terram,
usque in præsentem diem.

Āvertitque sē, et ēgressus est ā Pharaō-
ne. Dīxērunt autem servi Pharaōnis ad eum:
“Usquequō patiēmur hoc scandalum? Dīmit-
te hominēs, ut sacrificent Dominō Deō suō;
nōnne vidēs quod perierit Ægyptus?”

Revocāvēruntque Moysen et Aarōn ad Pha-
raōnem, quī dīxit eīs: “Īte, sacrificatē Dominō
Deō vestrō: quīnam sunt quī itūrī sunt?”

Ait Moysēs: “Cum parvulīs nostrīs, et se-
niōribus pergēmus, cum filiīs et filiābus, cum
ovibus et armentīs: est enim sōlemnitās Do-
minī Deī nostrī.”

Et respondit Pharaō: “Sīc Dominus sit vō-
bīscum, quōmodo ego dīmittam vōs, et par-

armentum, -i (n): maiorum
bestiarum ḡrex (e.g.: equōrum,
bovum)

sōlemnitās, -ātis (f): diēs
quī certīs temporib⁹
quotannis fit quō homines
deum servunt

vulōs vestrōs, cui dubium est quod pessimē cōgitētis? Nōn fiet ita, sed īte tantum virī, et sacrificātē Dominō: hoc enim et ipsī petīstis.”

Statimque ēiectī sunt dē cōnspectū Pharaōnis. Dīxit autem Dominus ad Moysēn: “Extende manum tuam super terram AĒgyptī ad locustam, ut ascendat super eam, et dēvoret omnem herbam quæ residua fuerit grandinī.”

Et extendit Moysēs virgam super terram AĒgyptī: et Dominus indūxit ventum ūrentem tōtā diē illā et nocte: et manē factō, ven-
tus ūrēns levāvit locustās. Quæ ascendērunt super ūniversam terram AĒgyptī: et sēdērunt in cūnc̄tīs fīnibus AĒgyptiōrum innumerābilēs, quālēs ante illud tempus nōn fuerant, nec po-
steā futūræ sunt. Operuēruntque ūniversam superficiem terræ, vastantēs omnia. Dēvorāta est igitur herba terræ, et quidquid pōmōrum in arboribus fuit, quæ grandō dīmiserat: ni-
hilque omnīnō virēns relictum est in lignīs et in herbīs terræ, in cūnc̄tā AĒgyptō.

Quam ob rem festīnus Pharaō vocāvit Moy-
sen et Aarōn, et dīxit eīs: “Peccāvī in Do-
minum Deum vestrum, et in vōs. Sed nunc dīmittite peccātum mihi etiam hāc vice, et rogātē Dominum Deum vestrum, ut auferat ā
mē mortem istam.”

Ēgressusque Moysēs dē cōnspectū Pharaō-

residuus/a/um: quod reliquum est

grandō, grandinis (f): aqua frigidissima lapidī similis quae cadit dē caelō

innumerābilis, -e (adj): qui numerāri nōn potest

vastāre: percutere

pōma
pōmum, -ī (n)

omnīo: vere, certe
festīnus/a/um: celeriter aliiquid agens

peccātum: res contra legem acta

vehemēns, -entis (adj):
ferox, iratus, severus
arripere: vī prehendere

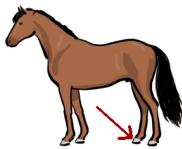
nis, ὥραvit Dominum. Quī flāre fēcit ventum ab occidente vehementissimum, et arreptam locustam prōiēcit in mare Rubrum: nōn remānsit nē ūna quidem in cūnctīs fīnibus Ægyptī. Et indūrāvit Dominus cor Pharaōnis, nec dīmīsit filiōs Isrāēl.

Dīxit autem Dominus ad Moysēn: “Exten-de manum tuam in cālum: et sint tenebræ super terram Ægyptī tam dēnsæ, ut palpārī queant.”

Extenditque Moysēs manum in cālum: et factæ sunt tenebræ horribilēs in ūniversā ter-rā Ægyptī tribus diēbus. Nēmō vīdit frātrem suum, nec mōvit sē dē locō in quō erat: ubi-cumque autem habitābant filiī Isrāēl, lūx erat.

Vocāvitque Pharaō Moysen et Aarōn, et dīxit eīs: “Īte, sacrificātē Dominō: ovēs tan-tum vestræ et armenta remaneant, parvulī vestrī eant vōbīscum.”

holocaustum: sacrificium
igne factum

ungula, -ae (f)
praesertim: praecipue
immolare: sacrificium facere

Ait Moysēs: “Hostiās quoque et holocau-sta dabis nōbīs, quæ offerāmus Dominō Deō nostrō. Cūnctī gregēs pergent nōbīscum; nōn remanēbit ex eīs ungula: quæ necessāria sunt in cultum Dominī Deī nostri: præsertim cum ignōrēmus quid dēbeat immolārī, dōnec ad ipsum locum perveniāmus.”

Indūrāvit autem Dominus cor Pharaōnis, et nōluit dīmittere eōs. Dīxitque Pharaō ad

Moysēn: “Recēde ā mē, et cave nē ultrā vi-deās faciem meam: quōcumque diē appārueris mihi, moriēris.”

Respondit Moysēs: “Ita fīet ut locūtus es: nōn vidēbō ultrā faciem tuam.”

- abigere:** pellere
- abōmīnatiō, -ōnis (f):** aliquid
pessimum et malum - hic significat
rēs quās Aegyptī putant esse dēos:
e.g., bovēs
- abscondere:** rem aliquam aliquo in
loco ponere, ut celetur
- acquiescere:** fidem habere
- adaquāre:** aquam dāre
- adiūtor, -ōris (m):** qui adiuvat
- Adonai:** vocabulum Hebraicum
significans 'domini'
- adoptāre:** qui aliquid adoptat
efficit ut filia vel filius suus fiat
- adultus/a/um:** iam vir/femina,
non puer/puerilla
- advena, -ae (m)** quī nōn est cīvis,
qui ab aliō locō venit
- affīctiō, -ōnis (f):** rēs quae nocet
vel valde non placet
- affligere:** perdere
- afflīgere:** perdere
- alveus, -ī (m):** fossa, per quam
fluvius fluit
- amāritūdo, -inis (f)**
< amārus/a/um ↔ dulcis, -e
- angustia, -ae (f):** locus nōn latus
appropiāre = adire
- arcānum, -ī (n):** rēs occulta
- ārdere:** habēre ignem in sē
- āridus/a/um:** sine aquā
- armentum, -ī (n):** maiorum
bestiarum grec (e.g.: equōrum,
bovum)
- arripere:** vī prehendere
- avus, -ī (m):** pater patris vel
matris
- bitūmen, -inis (n):** māteria mollis
atque ātra in terrā inventa quae
pōnit in rēbus nē aqua īfluere
possit
- brāchium = bracchium**
- calceāmentum:** quod pedī induitur
- cārectum, -ī (n):** locus caricibus
plenus
- cārex, cāricis (f):** herba acuta et
durissima
- ciniš, cineris (m):** e.g., postquam
ignis lignum totum consumpsit,
ciniš manet
- circūtus, -ūs (m):** locus circum
alterum locum
- combūrere:** igne perdere
- comedere:** totum ēsse; ēsse
- computrēscere:** facere malum
odorem (id quod nasus sentit)
propter rem mortuam
- computrēscere:** facere malum
odorem (id quod nasus sentit)
propter rem mortuam
- concipere:** femina quae concipit
efficit ut infans in sē incipit crescere
- condere:** constituere, facere
- condicere:** aliquid inter aliquōs
constituere; promittere
- cōfortāre:** fortē facere,
- cōfringere:** ūnā frangere
- cōfigere:** fugere
- congregare:** in unum locum cogere
vel ferre vel ducere
- congregāre:** in unum locum cōgere
vel ferre vel ducere
- cōservāre:** servāre
- cōnsiderāns ēventum reī:**
exspectans ut videat quid futurum
sit
- consurgere:** surgere
- cōnsurgere:** surgere
- conterō, conterere, contrīvī,**
- contrītum:** perdere
- corrōdere:** consumere
- corruptus/a/um:** id quod in peius
mutatur
- crepido, -inis (f):** ripa fluminis
lapidibus strata
- densus/a/um:** cuius partēs inter
sē premunt
- dēprecāri:** aliquem aut rem
aliquam per preces a periculo
liberare
- dēserta, -ōrum (n):** locus ubi
paene nihil est; locus sine imbre et
aqua
- dilūculum, -ī (n):** prima lux diei
- discurrere:** hūc illūc currere
- dispergō, dispergere, dispersī,**
- dispersus:** in multas et variās
partēs vel loca spargere
- dīversōrium, -ī (n):** aedificium in
quō hominēs in itinere possunt
dormīre
- dīversus/a/um:** in varias partes
versi sunt
- dīvisiō, -ōnis (f):** actus dividendi;
id quo res dividitur
- draco, -ōnis (m):** coluber
- duritia, -ae (f):** < durus/a/um
- ēbullīre:** mittere bullās
- ēlegāns = pulcher**
- ēlevāre:** tollere; sursum levāre
- eloquēns:** bene loquēns
- ēn: ecce**
- ergastulum, -ī:** carcer rusticus
- exactōr, -ī:** quī facit ut opera
perficiantur
- excelsus/a/um:** altus
- explēre:** perficere
- fabricatus/a/um:** confectus
- famula, -ae = ancilla**
- famulātus, -ūs (m):** servitus;
- conditiō servorum**
- famulus, -ī (m):** servus
- fār, farris (n):** genus frumentī
- festīnus/a/um:** celeriter aliquid
agens
- flagellāre:** flagellis pulsāre
- foetēre:** emittere malum odorem
- fortitudō, -inis (f):** quod homo
fortis habet
- gemitus, -ūs (m):** sonus atque
actus dolendi
- germināre:** emittere germina (ea
quae ex herbiā veniunt: semen,
fructus, cēt.)
- gradī:** gradum facere, ambulāre
- grandō, grandinis (f):** aqua
frigidissima lapidī similis quae cadit
de caelo
- grandō, grandinis (f):** aqua
frigidissima lapidī similis quae cadit
de caelo

haurīre: sumere ex loco ubi aqua est
holocaustum: sacrificium igne factum
hordeum, -ī (n) genus frumentī horribilis, -e (adj): timendus/a/um
idcirco: propterea, ideo
idcircō: propterea, ideō
illūdere: deridere
immēnsus/a/um: tam magnum ut nemo possit pro certo invenire quam magnum sit
immittere: intus mittere, inducere
immolāre: sacrificium facere
impeditus/a/um: difficile ūti
impius/a/um: qui deum nōn colit in ēternū: semper
incantatiō, -ōnis (f) vis quā maleficus rem mirabilem facit
indicāre: ostendere, monstrare
indurare: durum facere
indūrāre: durum facere
īnfantulus/a/um: parvus īfans
īngemīscere: dolere
īngravare: facere gravem
īngravāre: facere gravem
ingredi: intus ire
ingredī: intus īre
īngruerē: cum vi accedere
īnnumerābilis, -e (adj): quī numerārī nōn potest
īnstāre: in vel super aliquā rē stāre
īnstār + gen: similis
īnsuper: praeterea
īnteriōr, -ōris (adj.): magis intus
īntroīre: intus īre; ingredi
iūdicāre: quod iudex tradit
iūdiciūm, -ī (n): quod iudex tradit
iūmentum, -ī (n): animal utile ad gerendum vel trahendum: e.g. equī, bovēs, et cetera
īlabium: labrum
leprōsus/a/um < leprae, -ārum (f): morbus qui afficit cutem (exterior pars hominis)
īlinere: ponere rem aliquam mollem in alterā pre mendō ac tergendō
īlinum, -ī (n): herba utilis ad vestimenta facienda
īloca = loci (nom. pl.)
īlutm, -ī (n): terra humida
mactāre: interficere, occidere
magnitūdō, -ūdinis (f): quam magnum aliquid est
maleficus, -ī (m): homo quī rēs mirabilēs facere potest
mandāre: tradere
mandātum, -ī (n): id quod imperat vel traditum est
mas, maris (m): homo (vel animal) masculinus
memoriāle, -is (n): id quod memorandum est
mēndāx, -ācis (adj): mentiēns
mināre: cōgere animālia
miserta (+ gen.): tristis propter aliquem miserum
Moysēn (acc)
multiplicare: multum facere;

augere
multiplicāre: multum facere;
augere
necdum: nondum
nēquāquam: minimē, nullō modō
nōn fēcerunt iuxtā praeceptū
regis: non parent praeceptō rēgis
nūdiustertius: ante duōs diēs
nūtrīre: dāre lac
obruere: operīre
obsecrāre: orāre, precārī
obstetrix, -īcis (f): femina quae iuvat feminam gravidam parere
odōr, odōris (m): quod nasus sentit
omniō: vere, certe
omnīnō: vere, certe
omnipotens: habens omnem potestatem
onus, oneris (n): res quae difficile est portare vel agere. e.g: saccus lapidibus plenus, labor difficilis
onus, oneris (n): res quam difficile est portare vel agere. e.g: saccus lapidibus plenus, labor difficilis
opprimere: efficere ut aliquis surgere non possit
opprimere: efficere ut aliquis surgere nōn possit
pactum, -ī (n): quod inter aliquōs convenit
palam ↔ celatum
palpārī: leviter tangere
palus, palūdis (f) aqua non fluens
palūs, palūdis (f): aqua nōn fluens
pangō, pangere, pepigisse,
pactum: constituere, statuere
papyrio, -ōnis (m): locus multis cum papyris
pariter: aequē
partus, -ūs (m): actus pariendi
peccāre: contra legem agere
peccātum, -ī: res contra legem acta
percūtere: pulsare, afficere, et quasi vulnerare dolore
per-dūcere: trahere
pertinēre: e.g, colloquium ad mē pertinet si hominēs loquuntur dē mē
pestis, -is (f): aliquid corporī malum: e.g, aeger fierī
petra, -ae (f): lapis
Pharaō, -ōnis (m): rēx
Aegyptōrum
pix, picis (f): māteria mollis atque ātra ex parte arboris facta bitūminī similis
pluere: imbrex facere
pluvia, -ae (f): imber
possessiō, -ōnis (f): id quod possidētur
pōtus, -ūs (m) = pōtiō
praebēō, praebēre, praebuī,
praebitum: offere
praeceptum, -ī: quod praecepit
praecipere: constituere, imperare
praecipere: constituere; imperare
praecipere: imperare
prae-esse: esse prae alios; dux esse
praefectus, -ī (m): homo qui

alicui rei vel negotiō praepositus est
praeposuit eis magistrōs operum: dedit magistris potestatem super opera filiorum Isrāēl
praeputium, -ī (n): illa pars puerī quae circumciditur
praesertim: praeципue
præsertim: præcipue
prīmogenītus: natū maior
prīnceps, prīncipis (m): rex; dux
prōicere: procul iacere
prōnus/a/um: iacēns in pectore
pulvis, pulveris: terra minima et non umida
quasi germinantēs: non vero germinantes (quia hominēs non germinant) sed vidēri aliquō modō germināre
queant = possint
quotidiē: cotidie
recordor, -ārī, -ātus sum = meminisse
recordor, -ārī, -ātus sum: meminisse
reliquiae, -ārum (f) pauca illa quae ex aliqua re relicta sunt
renuere: capite significare sē nolle vel nō agitūr aliquid
requiēs, requieī (f): tempus quō homō non laborat
requies: tempus quo homo non laborat
reservāre: servāre, conservāre
residuus/a/um: quod reliquum est
respicere: aspicere iuvandi causā retrahere: trahere ab aliquō
rīpa, -ae (f): terra tangēns flumen rīxāre: certāre
rōborāre: virēs dāre
rōbustus/a/um: durus, rigidus, valens
rubus, -ī (m): quaedam herba
rūrsum = rūrsus
sacrificare: animal interficere vel rem offerre ut placeat deo
sacrificāre: animal interficere vel rem offerre ut placeat deo
sacrificāre animal interficere vel rem offerre ut placeat deo
sapienter (adv) < sapiēns saxum, -ī (n): lapis
scandalum, -ī (n): rēs perdita scientia, -ae (f): id quod scitur
scirpeus/a/um: ex scirpis factus
seniōr, -ōris (adj): magis senex; hic seniōrēs virī, id est, principēs
sīcubi: sī in aliquō locō
similiter (adv) < similis
socer, socerti: pater uxōris vel pater marīti
sōlemnitas, -ātis (f): diēs quī certis temporibus quotannis fit quō homines deum servunt
sōlitūdō: deserta; locus ubi nemo vel unus habitat
sōlitūdo, -inis (< solus/a/um): deserta; locus ubi nemo vel unus habitat
sollicitare: alicere
spatiōsus/a/um: magnus

spīritus, -ūs (m): animus
spoliāre: capere rēs aliōrum hominum
spōnsiō, -ōnis (f) id quod promissum est
spōnsus/a: quī mox alicui maritus vel uxor erit
stābis in occursum eius: stābis in loco ubi occursēs ēi
stillāre: minima pars aquae mittere
stirps, stirpis (m/f): truncus arboris; sed hīc significat familiam (fortasse, e.g. filia sororis patris)
subicere (sub + iacere): efficere ut aliquis sibi pareat
succrēscere (sub + crēscere): ab īmō crēscere
superficiēs, -ēi (f): pars superior vel summa alicuius rēi
supervēnēre = supervēnērunt
supervēnīre: subitō adesse nocēndī causā
suscipere: sumere, capere; subtus accipere aut prehendere
terminus, -ī: finis terrae
terra aliēna: terra ubi is nō natus est
terra sācta: terra deō cōstitūta
trīticum, -ī (n): genus frumenti
turgēre: esse turgidum
ubicumque: in omne locō in quō...
usquequō: usque ad quod tempus?
vacāre: sine negotiis esse
vacuuus/a/um: sine rēbus (cibō, vestimentis, pecuniā)
vadere: īre, ambulāre
vādere: īre, ambulāre
vastāre: percutere
vehemēns, -entis (adj): ferox, iratus, severus
vēlox, -ōcis: celer
vērūtamen: sed tamen
vēsīca, ae (f): alterum genus vulneris turgidi
vīcinus/a: qui prope habitat
vīsiō, -ōnis (f): quod vīsum est; āctus videndi
vīsitāre: vīsum īre
vōciferātus/a/um < vōciferārī: valde exclamāre
vociferātus: valde exclamare